

บทที่ ๘ เหตุผลย่อ

เหตุผลย่อ (Enthymeme) คือ รูปนิรนัยที่ละประโยคเหตุเสีย ๑ ประโยค หรืออาจจะละบทสรุปก็ได้ โดยปกติแล้ว การพูด และการเขียนในชีวิตประจำวัน เรามักจะอ้างเหตุผลไม่เต็มรูปนิรนัย แต่ มักจะละประโยคใดประโยคหนึ่งไว้ เพื่อให้เกิดความสละสลวย และกระชับ ลักษณะนี้ เรียกว่า เหตุผลย่อ ดังตัวอย่าง

- ๑). เพชรหายาก ราคามันจึงแพง
- ๒). ที่นี้มีน้ำเน่า ขุนเลยชும்
- ๓). เธอเป็นคนเอเซียแน่ๆ เพราะผิวเหลือง

จากตัวอย่างข้างต้น จะมีประโยคที่ละไว้ ๑ ประโยค ซึ่งเราจะต้องพยายามหาประโยคที่ละไว้ เพราะว่า เหตุผลในลักษณะนี้ ยากต่อการตัดสินใจตัดสินความสมเหตุสมผล เนื่องจาก เรามองไม่ชัดเจนว่า เทอมใดเป็นเทอมกลาง และเทอมใดกระจาย หรือ ไม่กระจาย การหาประโยคที่ละไว้ ก็เพื่อจะให้ได้ภาพของรูปนิรนัยที่สมบูรณ์ และสามารถทำการทดสอบตามกฎเกณฑ์ของความสมเหตุสมผล (Laws of Validity) ได้ชัดเจน

วิธีหาประโยคที่ละไว้

วิธีการหาประโยคที่ละไว้ ก็คือ เรารู้อยู่แล้วว่า รูปนิรนัย ต้องมี ๓ ประโยค และมี ๓ เทอม แต่ละเทอมจะใช้ซ้ำกัน ๒ ครั้ง ในกรณีที่เรามีข้อความอยู่ ๒ ประโยค จะต้องพิจารณาว่า ประโยคที่ได้มา ควรจะเป็นประโยคเหตุใหญ่ ประโยคเหตุเล็ก หรือ บทสรุป และจะต้องสังเกตดูว่า มีเทอมใดที่ใช้ซ้ำกันแล้วบ้าง เราจะได้ไม่นำมาใช้อีก ประโยคที่ละไว้ ย่อมจะต้องประกอบด้วย เทอม ๒ เทอม ที่ใช้ไปเพียงครั้งเดียว

ตัวอย่าง : เธอเป็นคนเอเชียแน่ๆ เพราะผิวเหลือง
คนผิวเหลืองเป็นคนเอเชีย (ละไว้)
เธอเป็นคนผิวเหลือง
∴ เธอเป็นคนเอเชีย

เหตุผลย่อมีอยู่ ๓ แบบ คือ

๑. แบบที่ละประโยคเหตุใหญ่
๒. แบบที่ละประโยคเหตุเล็ก
๓. แบบที่ละบทสรุป

เหตุผลย่อแบบที่ละประโยคเหตุใหญ่ มีเพียงประโยคเหตุเล็กและบทสรุปเพียง ๒ ประโยค

ตัวอย่าง : แมวก็เป็นสิ่งมีชีวิต เพราะมันเป็นสัตว์
สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิต (ละไว้)
แมวเป็นสัตว์
∴ แมวเป็นสิ่งมีชีวิต

เหตุผลย่อแบบที่ละประโยคเหตุเล็ก มีเพียงประโยคเหตุใหญ่และบทสรุปเพียง ๒ ประโยค

ตัวอย่าง : เธอเป็นชาวเอเชีย เพราะคนไทยเป็นชาวเอเชีย
คนไทยเป็นชาวเอเชีย
เธอเป็นคนไทย (ละไว้)
∴ เธอเป็นชาวเอเชีย

เหตุผลย่อแบบที่ละบทสรุป มีเฉพาะประโยคเหตุใหญ่ และ ประโยคเหตุเล็ก เท่านั้น

ตัวอย่าง : เทอมที่แล้ว คนนี้ก็ยกทำแบบฝึกหัด สอบตกหมด นี่พวกเธอก็ยังไม่เห็นทำกันมาเลย
คนนี้ก็ยกทำแบบฝึกหัดทุกคนเป็นคนสอบตก
พวกเธอเป็นคนนี้ก็ยกทำแบบฝึกหัด
∴ พวกเธอเป็นคนสอบตก (ละไว้)